

Parterne afgjorde selv Stridighederne, eftersom de havde Held og Magt til det. Men man kom snart til Klarhed over, at Almenvellet ikke var tjent med, at de enkelte krigsførende Magter, enten det var i det smaa eller det store, selv afgjorde Stridighederne uden Hensyn til, hvad den almindelige Befolkning, hvad Almenvellet krævede, og hvad der var Ret i de enkelte Forhold, der blev kæmpet om. Nu have vi jo faaet det lovordnet saaledes i vort Samfund, at ingen maa jo nu tage sig selv til Rette; mener nogen at være forurettet, har han at henvise Sagen til Domstolene og tage mod den Kendelse, som der gives. Ingen har Løv til at hævne Krænkelser, som han mener ere paaførte ham af Modparten, man maa give Tid til, at Sagen kan blive overvejet, og det kan blive paakendt, hvad Ret skal være ved de kompetente Domstole.

Der er egentlig kun to meget store Omraader, hvor Folkene endnu staa uberørte af Civilisationen paa dette Omraade, havde jeg nær sagt. Det er for det første Stridighederne mellem Nationerne, Krigene mellem Folkene, dem have vi jo endnu ikke nogen kompetente Domstole til at afgøre; der søge jo endnu begge Parter med Sværdet i Haand at undertrykke hinanden og med Magt at sætte deres Villie og formentlige Ret igennem, men det er jo ogsaa vitterligt for os alle, at netop i vor humane Tid er der Strømninger, der gaa i Retning af at faa Voldgiftsretter indførte til at dømme de stridende Parter imellem, fordi man aabenbart er paa det rene med, at en Afgørelse med Sværdet i Haanden er lige saa urigtig mellem Nationerne som mellem enkelte Parter. Vi forbyde jo Enkeltmænd at duellere, idet Duel er Straf undergiven, de ere nødte til at holde sig til de lovlige Domstole for at faa deres Mellemværender og deres Fornærmelser klarede. Mangfoldige Mennesker i hvert Fald nære jo nu et Haab, selv om det kan være noget svagt, om, at den Tid maatte komme, da det lykkes ogsaa at faa de store Tvistigheder mellem Nationerne afgjorte paa en bedre, billigere og retfærdigere Maade end med Sværdet i Haand.

Det andet store Omraade, hvor vi heller ikke ere naaede til at faa Domstole til at afgøre Tvistighederne, er netop det, vi her forhandle om, Stridighederne mellem Arbejdere og Arbejdsgivere. Det er jo et meget stort Spørgsmaal, der er Tale om, og det er meget store Kræfter, der ere i Bevægelse og meget stor Magt, der

ligger inden for de to forskellige Hære til at afgøre Stridighederne, og der have vi jo heller ikke endnu faaet Forholdene ordnede, saaledes at der er Domstole, der afgøre, hvilken Part der har Ret. Men vi have ogsaa der, ligesom under det andet Forhold, jeg nævnede, bestandig den saakaldte væbnede Fred, hvor to store Hære, to store Parter søge saa godt som muligt at væbne sig, ruste sig til at tage Kampen op med hinanden, naar den en Gang bryder frem. Og saa vil det blive den stærkere, der i Reglen gaar af med Retten og Fordelen, og den svagere kommer til at ligge under, selv om han muligvis har Ret. Selv om der nu kan være noget tiltalende for de to Parter i at tage Afgørelsen i deres egen Haand og ruste sig med de Vaaben, der staa til deres Raadighed, for at kunne, naar Kampen melder sig, tage den op og slaa Modstanderne ned, tror jeg, at den almindelige Befolkning, Samfundet, Almenvellet ikke er tjent med disse store Kampe, der kunne bringe meget stor Ødelæggelse og Forstyrrelse ind i Samfundet, og som ere umaadelig kostbare. Hvilken umaadelig Mængde Millioner gik der ikke i Lyset under Lockouten her i Landet for nogle Aar siden, store Summer bleve jo spildte derved, megen Tid og megen Arbejdskraft gik til Grunde, og megen Nød og Elendighed fulgte efter. Og naar vi se hen til, hvad der ser ud til at skulle ske i Holland, er det jo, kan man gerne sige, en Samfundsulykke, der ruller ind over Landet, fordi Stridighederne ikke blive bilagte paa rette Maade og i rette Tid mellem de stridende Magter, før Ophidselsen, Hadet og Misundelsen rigtig har bredt sig mellem Befolkningen, saaledes at de forskellige Parter komme til at staa som Fjender over for hinanden og med Magt ville tvinge deres Fordringer igennem uden Hensyn til dem, der ville lide under en saadan Kamp og Krig. Og mange Gange er det jo virkelig saaledes, at det er smaa Stridsspørgsmaal, smaa Stridigheder, som bevirke, at man faar de store Kampe bag efter. Mon det ikke, naar man ser ret efter, vil vise sig, at de store Strejker, de store Lockouter, de store Kampe, vi have haft, som oftest have deres Udspring fra en lille Uoverensstemmelse mellem de stridende Parter, som saa har udviklet sig til, at man har draget hele den store Hær med ind i Kampen, saa at derved mangfoldige, som, kan man gerne sige, slet ikke ere direkte interesserede i de smaa Stridsspørgsmaal, ere blevne tvungne til at gaa med i Kampen, have maattet nedlægge Ar-